

УДК 338

С. В. Євтушенко,
старший викладач кафедри економіки та менеджменту підприємств,
Університет економіки та права "КРОК", м. Київ

МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ

S. Yevtushenko,
Head teacher of the department of economics and management of enterprises, "KROK" University, Kyiv

THE INVESTMENT SECURITY REGULATION'S MECHANISM AT PUBLISHING AND PRINTING INDUSTRY

У період 2012—2015 років стан інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі України характеризується як кризовий. Рентабельність господарської діяльності підприємств видавничо-поліграфічної галузі знижувалась, а в 2014—2015 роках діяльність підприємств видавничо-поліграфічної галузі мала збитковий характер. Критичних значень досягли показники продуктивності праці, фондівіддачі основних засобів, зносу основних засобів. Загрози інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі пов'язані зі структурою галузі і обумовлені впливом споживачів, постачальників, субститутів, наявної конкуренції та загрозою входження нових конкурентів. Основними загрозами інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі є зниження платоспроможності населення, згорання книготорговельної мережі, електронне піратство, падіння курсу гривні, недовантаження виробничих потужностей, катастрофічне зношення основних засобів. Без державного регулювання нейтралізувати або знизити вплив загроз інвестиційної безпеки соціально значущої галузі неможливо. Необхідно розробити та запровадити ефективний механізм регулювання інвестиційної безпеки, який дозволить своєчасно виявляти загрози та оперативно на них реагувати.

In the period of 2012—2015 years the investment security situation is representative as crisis situation. Profitability of business activity of the enterprises at printing and publishing industry was decreasing and at 2014—2015 years business activity of the enterprises at printing and publishing industry was unprofitable. Criteria of labour productivity, return on fixed assets, depreciation of fixed assets measured up crisis value. Investment dangers at printing and publishing industry related to the structure of the industry and they are due to impact of consumers, suppliers, substitutes, exist competitiveness and the danger of entering of new competitors. The main dangers of investment security at printing and publishing industry are decreasing of people paying capacity, closing up of the book-trade system, electronic piracy, decreasing of hryvnia's exchange rate, production undercapacity, huge depreciation level of fixed assets. It is impossible to correct or decrease the influence of the dangers of investment security at social important industry. It is necessary to prepare and implement effective mechanism of investment security regulation which let to find out dangers and in-time react for them.

Ключові слова: інвестиційна безпека, загрози, видавничо-поліграфічна галузь, механізм, програма, проект.

Key words: investment security, dangers, publishing and printing industry, mechanism, program, project.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблема підвищення ефективності регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі обумовлена критичним станом інвестиційної безпеки галузі, з одного боку, а з іншого — вкрай важливим зна-

ченням галузі як для економічного, так суспільного розвитку. Виходячи з того, що сьогодні в науковій думці немає консенсусу щодо принципів побудови та оптимальної структури механізму регулювання інвестиційної безпеки галузі, необхідно спрямовувати науковий

Рис. 1. Складові механізму забезпечення економічної безпеки

Джерело: [7].

пошук у бік їх розробки та обґрунтування. Практичним результатом впровадження механізму регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі має стати оптимізація стану інвестиційної безпеки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемі розробки механізму регулювання економічної безпеки та інвестиційної складової присвячені роботи видатних науковців, таких як В. Кириленко [1], І. Комарницький [2], О. Комеліна [3], О. Новікова [3], В. Ткач [6], Т. Федоренко [7] та інших. Аналіз наукових робіт зазначених авторів свідчить про відсутність єдиного підходу до принципів побудови та структури механізму регулювання економічної безпеки та зокрема, інвестиційної складової. Крім того, науковцями не приділено достатньої уваги питанням розробки та впровадження ефективного механізму регулювання інвестиційної безпеки галузі.

НЕ ВИРІШЕНІ РАНІШЕ ЧАСТИНИ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Комплексне розв'язання проблеми оптимізації інвестиційної безпеки національного господарства вимагає розробки та запровадження ефективних механізмів регулювання інвестиційної безпеки на рівні окремих галузей. Не зважаючи на те, що окремі аспекти проблеми побудови механізмів регулювання економічної безпеки досліджуються вченими, немає консенсусу щодо принципів побудови та його структури. Дослідниками не приділено достатньої уваги розробці та обґрунтуванню оптимального механізму регулювання інвестиційної безпеки на рівні галузі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є розробка та обґрунтування ефективного механізму регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У поглядах вчених на принципи будови та структуру механізму регулювання економічної безпеки, і зокрема, її інвестиційної складової, немає єдності. Одні вчені акцентують увагу, що в економічному механізмі регулювання економічної безпеки ключова роль належить

економічній політиці держави, деякі дослідники зосереджують увагу на значимості діагностики економічних інтересів та загроз їх реалізації, окремі науковці фокусують зусилля на дослідженні програмної складової, а деякі вивчають інституційно-правові складові цього механізму.

Зокрема, на думку Новікової О. та Покотиленко В., механізм функціонування системи економічної безпеки здійснюється шляхом ефективної реалізації економічних реформ на засадах державного регулювання економічних відносин

через економічну, соціальну, промислову, регіональну, структурну, науково-технічну, аграрну, інформаційну, зовнішньоекономічну та правову політику [4, с. 335]. Кириленко В., в складі механізму реалізації інвестиційної безпеки виокремлює такі елементи: 1) ринковий механізм реалізації; 2) державний механізм регулювання інвестиційних процесів й управління інвестиційною діяльністю; механізм інвестиційного партнерства [1, с. 111]. Федоренко Т. наголошує, що в основі системи зміцнення економічної безпеки держави знаходиться механізм забезпечення економічної безпеки, основні складові якого представлені на рисунку 1. Під нормативно-правовою складовою треба розуміти сукупність нормативно-правових актів, що регулюють відносини, пов'язані із забезпеченням економічної безпеки країни. В Україні до таких актів відносяться Конституція України, закони України "Про основи національної безпеки України", "Про Раду національної безпеки і оборони України", "Про засади запобігання і протидії корупції" та інші нормативно-правові акти законодавчої, виконавчої й судової гілок влади та Президента України. В межах нормативно-правової бази має формуватися єдина державна політика, яка складається із узгодженої, збалансованої, скоординованої системи заходів, адекватних внутрішнім та зовнішнім загрозам. Інституційно-організаційна складова механізму забезпечення економічної безпеки держави складається з органів законодавчої, виконавчої й судової гілок влади та Президента України, діяльність яких спрямована на реалізацію економічної політики щодо забезпечення економічної безпеки в системі національної безпеки України. Суттєвим недоліком інституційно-організаційної складової є відсутність чіткого розмежування повноважень органів державної влади, на яких покладено функції забезпечення економічної безпеки.

Функціонування механізму забезпечення економічної безпеки держави вимагає без кадрової складової, бо кадри є рушіями економічної політики країни, носіями знань, умінь та навичок. Насамкінець, для забезпечення економічної безпеки вагоме значення має об'єктивна, повна, комплексна інформація про економічне становище і рівень реалізації пріоритетних національних інтересів в економічній сфері. Основними завданнями інформаційно-аналітичної складової механізму забезпечення економічної безпеки є аналіз економічного стану, виявлення тенденцій соціально-економічно-

Рис. 2. Механізм забезпечення економічної безпеки в Україні

Джерело: [2].

го розвитку, виявлення та оцінка загроз економічній безпеці на всіх рівнях. Результатом комплексного аналізу має бути систематизована інформація про ступінь небезпечності загроз, причини й наслідки їх виникнення та розвитку [7, с. 150].

На думку Комарницького І., механізм забезпечення економічної безпеки можна сформулювати з чотирьох складових: 1) стратегії економічної безпеки України; 2) плану заходів щодо стратегії економічної безпеки України; 3) розробки та коригування коротко- та середньострокових програм; 4) економічного огляду.

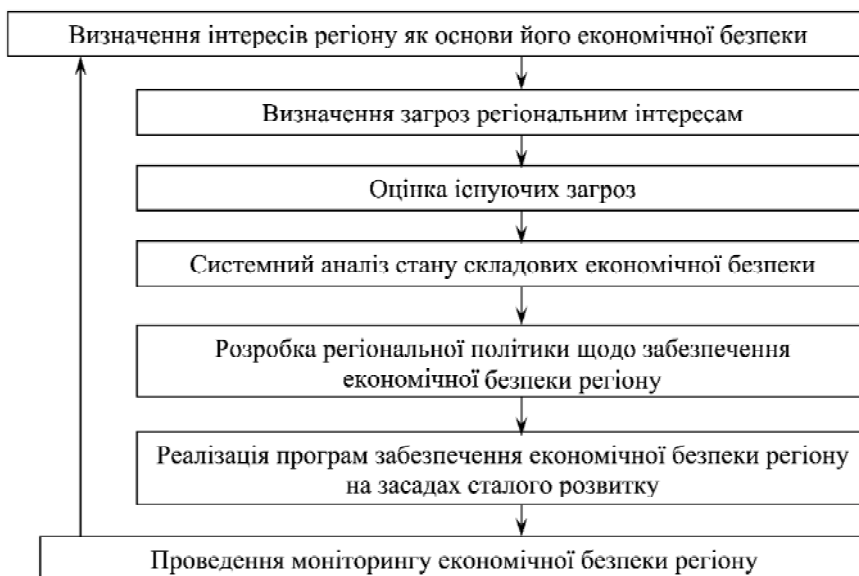
Стратегія економічної безпеки України має складатися кожні 4—5 років і затверджуватися президентом РНБОУ і включати цілі, завдання, пріоритети та обмеження. Стратегії економічної безпеки України мають відповідати коротко- та середньострокові програми, які розробляються та коригуються щороку і вміщують засоби управління, ресурси, відповідальних виконавців та часові обмеження. Щорічний економічний огляд фоку-

економічної безпеки регіону. Ядром механізму є ідентифікація економічних інтересів, загроз та програма забезпечення економічної безпеки.

Аналізуючи механізми забезпечення економічної безпеки, можна дійти висновку про наявність сильних та слабких боків, необхідність вдосконалення їх складових, стан яких має відповідати міжнародним стандартам та особливостям соціально-економічного розвитку України. Сильними боками запропонованих механізмів регулювання економічної безпеки є, передусім, розуміння дослідниками виключної ролі інформаційно-аналітичної складової, бо саме повна та своєчасна інформація про характер загроз є запорукою розробки ефективних заходів з їх нейтралізації. Комарницький І. виходить з необхідності програмного регулювання економічної безпеки, але вже опосередковано вказує на проектні елементи регулювання економічної безпеки, зокрема, акцентує увагу на виконавцях, ресурсах та часових обмеженнях. При розробці ефективного механізму регулювання інвестиційної безпеки необхідно усунути виявлені слабкі місця: 1) не фокусувати увагу лише на кадровій складовій, а розширити її до ресурсної складової, яка має включати і фінансові, інформаційні ресурси, основні засоби, тощо; 2) не обмежуватися програмним регулюванням, а активно використовувати переваги програмно-проектного підходу, які пов'язані з цільовим використанням ресурсів, направленим на максимальну ефективність, гнучкість та можливість отримання синергійних ефектів.

Під економічним механізмом регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі будемо розуміти сукупність способів та взаємодій суб'єктів, цільовою функцією якої є покращення стану інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі. Структурно ме-

сується на балансі завдань забезпечення економічної безпеки та наявного економічного потенціалу держави. Проаналізуємо, запропонований Такач В. механізм забезпечення економічної безпеки на мезо-рівні регіону [6, с. 38], на предмет концептуальної можливості його використання в розробці механізму регулювання інвестиційної безпеки. Презентований дослідницею механізм забезпечення економічної безпеки регіону в умовах глобалізації складається з 7 блоків і представлено на рисунку 3.

Рис. 3. Механізм забезпечення економічної безпеки регіону в умовах глобалізації

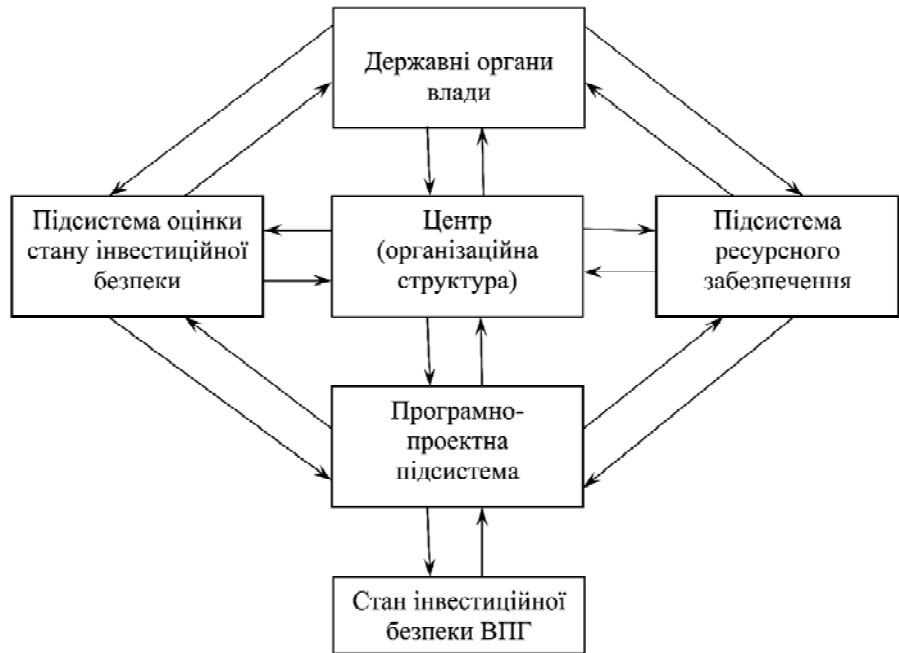
Джерело: [6].

ханізм регулювання інвестиційної безпеки складається з трьох підсистем: підсистеми оцінки стану інвестиційної безпеки, ресурсного забезпечення та програмно-проектної (рис. 4). Об'єктом механізму є стан інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі, і передусім, загрози інвестиційної безпеки у галузі, які обумовлені дією п'яти конкурентних сил: характером існуючої конкуренції входження нових конкурентів, владою постачальників, владою покупців, появою товарів-субститутів. Основними суб'єктами механізму є учасники проектів з регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі, а саме: новостворювані та діючі видавничі та поліграфічні підприємства галузі, групи підприємств та їх об'єднання, профспілки, асоціація книговидавців та книгорозповсюджувачів, постачальники сировини та матеріалів, книготорговці, законодавчі органи влади, які приймають закони, що покращують стан інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі.

Центром механізму є організаційна структура, яка є комбінованою і складається з постійної та змінної складової. До постійної частини включаються працівники зі спеціалізованого державного органу управління видавничо-поліграфічною галуззю — державного комітету телебачення та радіомовлення. Змінна складова організаційної структури передбачає гнучке тимчасове залучення для ініціації або розробки конкретних проектів гарантування інвестиційної безпеки представників державних органів влади, фахівців у юриспруденції, експертів з поліграфічного обладнання та виробництва паперу, бізнесменів, представників міжнародних інституцій та організацій, тощо.

Алгоритм роботи механізму передбачає реалізацію затверджених проектів, які не обмежуються інвестиційними проектами. Зокрема, проекти з гарантування інвестиційної безпеки можуть бути правовими, і включати розробку та прийняття законодавчих актів або організаційними, які передбачають організацію постійних або тимчасових об'єднань.

Основним кінцевим результатом функціонування механізму є усунення або зниження впливу загроз інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі, а в довгостроковому аспекті — покращення стану інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі. До основних умов, які перешкоджають роботі механізму можна віднести правова незахищеність обороту електронних видань, низький рівень життя населення, відсутність власної сировинної бази виробництва паперу, нерозвиненість поліграфічного машинобудування і імпортозалежність від обладнання поліграфічної промисловості, обмежений бюджет державного фінансування проектів оптимізації стану інвестиційної безпеки

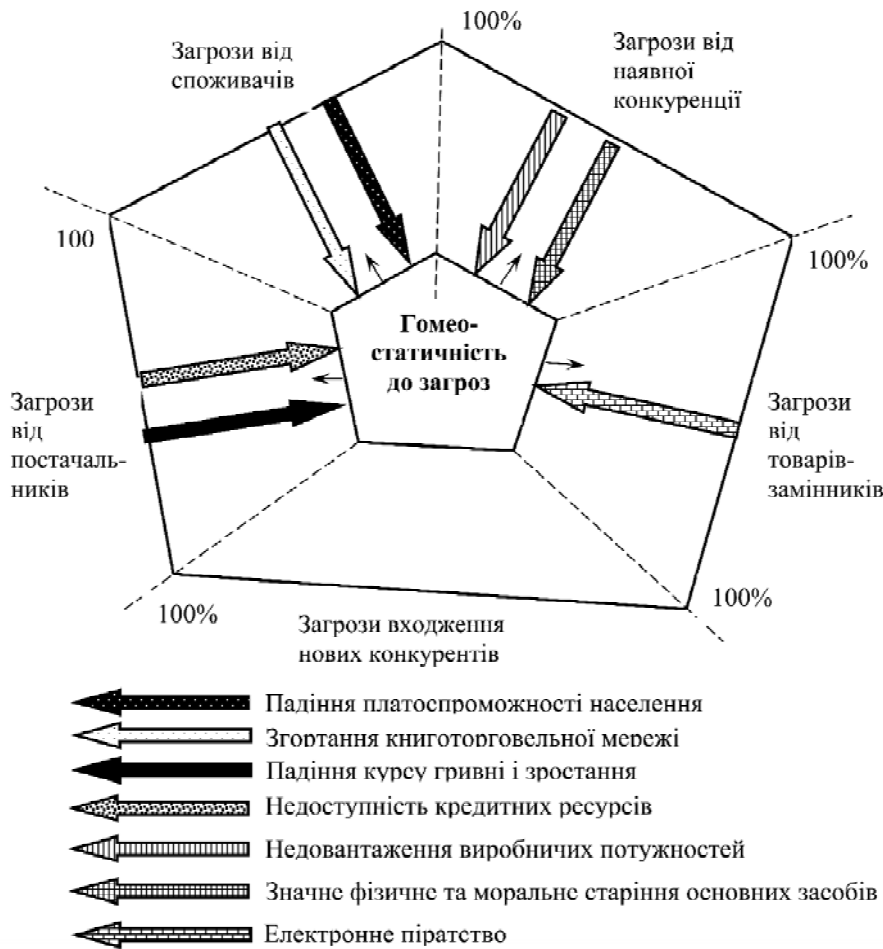
Рис. 4. Механізм регулювання інвестиційної безпеки у видавничо-поліграфічній галузі

Джерело: власна розробка автора.

видавничо-поліграфічної галузі. Основні умови, які сприяють функціонуванню механізму пов'язані з його гнучкістю, проектною направленістю на цільове використання ресурсів, можливістю задіяти весь арсенал методів та інструментів державного регулювання економіки для розв'язання конкретних завдань оптимізації інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі. Основні обмеження функціонування механізму пов'язані з впливом ринкових та випадкових факторів на стан інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі.

Провідна роль у механізмі регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі належить підсистемі оцінки стану інвестиційної безпеки, бо саме своєчасна та повна ідентифікації загроз є основою для розробки та запровадження ефективних проектів з гарантування інвестиційної безпеки. Дія підсистеми оцінки стану інвестиційної безпеки у механізмі гарантування інвестиційної безпеки спрямована не тільки на аналіз та оцінку ступеня впливу існуючих загроз, а й націлена працювати на упередження по слабких сигналах відслідковувати появу потенційних загроз для розробки заходів нейтралізації їхнього впливу. При цьому мають бути розглянуті як внутрішні загрози, так і зовнішні загрози, спричинені умовами на зовнішніх ринках і проявами відцентрових тенденцій.

Згідно з теорією конкуренції М. Портера, довгострокова рентабельність підприємств галузі визначається її структурою, яка складається з п'яти конкурентних сил: покупців, постачальників, наявною конкуренцією в галузі, потенційних конкурентів та заміників. Сукупний вплив цих чинників визначає потенціал граничного прибутку в галузі, де потенціал прибутковості вимірюється в показниках довгострокової віддачі від інвестованого капіталу [5, с. 20]. В тих галузях, де дія цих сил складається сприятливо (виробництво лікарських препаратів, косметики, програмного забезпечення), багато-

Рис. 5. П'ятикутник загроз інвестиційної безпеки книговидавництва та поліграфії

Джерело: власна розробка автора.

численні підприємства галузі можуть отримувати високі прибутки на вкладений капітал. У тих галузях, де одна чи декілька конкурентних сил діють несприятливо, небагатьом підприємствам галузі вдається довгий час зберігати високі прибутки. П'ять сил конкуренції визначають прибутковість галузі, тому що вони впливають на ціни, які можуть диктувати підприємства, на витрати, які їм приходится нести і на розмір інвестицій, необхідних для того, щоб конкурувати в цій галузі.

Виходячи з того, що основним економічним інтересом суб'єктів інвестиційної діяльності є отримання достатнього рівня рентабельності в довгостроковому періоді, пропонуємо ідентифікувати загрози інвестиційної безпеки галузі виходячи з її структури (п'яти конкурентних сил). Шостою силою, яка визначає конкурентоспроможність підприємств галузі є державне регулювання, яке в свою чергу може чинити вплив на кожну з п'яти сил. У багатьох галузях уряд є покупцем чи продавцем і може впливати своєю політикою на конкуренцію в галузі. Зокрема уряд зазвичай відіграє вирішальну роль як покупець оборонної продукції. У багатьох випадках роль уряду як постачальника чи покупця визначається більше політичними факторами, ніж економічними обставинами. Регулятивні заходи уряду можуть обмежувати поведінку підприємств як постачальників чи покупців. Уряд може впливати на становище в галузі щодо замінників через регулювання, субсидіювання та інші заходи. Регулюючи

ціни, структуру витрат уряд може впливати на суперництво конкурентів. На нашу думку, доцільно розглянути як уряд впливає на кожну з п'яти конкурентних сил, ніж виокремлювати його в ролі такого чинника. Пропонуємо в складі загроз інвестиційної безпеки галузі виділяти загрози, обумовлені впливом конкурентного середовища галузі і обумовлені дією п'яти конкурентних сил: 1) загрози від наявної конкуренції в галузі; 2) загрози від покупців; 3) загрози від постачальників; 4) загрози від входження нових конкурентів; 5) загрози від товарів-замінників.

Основними загрозами інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі є наступні. По-перше, загрози від споживачів пов'язані зі зниженням попиту на видавничо-поліграфічну продукцію, внаслідок падіння платоспроможності населення: середні витрати домогосподарств на продукти харчування в Україні перевищують 50%, у той час як у розвинених європейських країнах цей показник не перевищує 20—25%. Окрім того, внаслідок слабкості розвиненості книготоргівельної мережі ускладнюється донесення книжки споживачам.

По-друге, загрози від постачальників характеризуються двома детермінантами. Падіння курсу гривні призвело до зростання собівартості видавничої продукції, оскільки поліграфічна промисловість відноситься до матеріаломістких (матеріальні витрати в операційних витратах галузі перевищують 60%, у видавничій сфері — понад 52%, в поліграфічній — 84%) та імпортозалежних виробництв внаслідок відсутності розвиненого вітчизняного поліграфічного машинобудування й ефективного забезпечення вітчизняними матеріалами. "Постачальники" кредитних ресурсів пропонують їх за високими відсотковими ставками, що робить їх недоступними для фінансування господарської діяльності підприємств ВПГ. По-третє, загрози від наявної конкуренції, пов'язані передусім з недовантаженням виробничих потужностей поліграфічних підприємств та високим рівнем фізичного зношення та морального старіння основних засобів, бо оновлення технічної бази здебільшого проводили на базі вживаного поліграфічного устаткування. Насамкінець, широке розповсюдження електронного піратства загрожує реалізації економічних інтересів видавців, авторів та поліграфічних підприємств.

Схематично вплив основних загроз на стан інвестиційної безпеки галузі видавничо-поліграфічної галузі за умови рівної сили впливу відображає п'ятикутник загроз (рис. 5).

Підприємствам галузі притаманна певна опірність до загроз, яку охарактеризуємо як гомеостатичність. Гомеостатичність, невразливість економічних інтересів підприємств книговидавництва та поліграфії в інвестиційній сфері до загроз пов'язана передусім з тим, що певна частка виробничих потужностей підприємств книжкової поліграфії буде завантажена незалежно від впливу загроз, а обумовлено це щорічним випуском навчально-методичної літератури та соціально значущих видань за рахунок бюджетних коштів.

Програмно-проектна складова механізму регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі включає програми регулювання інвестиційної безпеки на внутрішньому та міжнародному ринку. Для запобігання впливу основних загроз інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі, до програми підвищення рівня інвестиційної безпеки на внутрішньому ринку доцільно включити наступні проекти: 1) проект встановлення твердих цін на книжкову продукцію; 2) проект компенсації орендної плати для книжкових магазинів; 3) проект боротьби з електронним піратством; 4) проект створення інформаційно-бібліотечних центрів; 5) проект "Молодіжний літературний талант року"; 6) проект інформаційного забезпечення суб'єктів видавничо-поліграфічної галузі. Концептуально, державна програма гарантування інвестиційної безпеки на міжнародному рівні складається з п'яти проектів: 1) проект компенсації видавництвам витрат на переклад міжнародних видань; 2) проект пільгового кредитування міжнародних видань; 3) проект запуску книговидавничої транснаціональної корпорації; 4) проект туристично-видавничого кластеру у Львівській області; 5) проект освітньо-видавничого кластеру у Києві.

ВИСНОВКИ

Економічний механізм регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі — сукупність способів та взаємодій суб'єктів, цільовою функцією якої є покращення стану інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі. Структурно механізм регулювання інвестиційної безпеки складається з трьох підсистем: підсистеми оцінки стану інвестиційної безпеки, ресурсного забезпечення та програмно-проектної. Підсистема оцінки стану інвестиційної безпеки забезпечує перебування фахівців у стані постійного очікування сигналів з боку зовнішнього та внутрішнього середовища щодо появи загроз, отримання своєчасної достовірної оцінки стану інвестиційної безпеки, програмно-проектна підсистема дозволяє запускати у дію ефективні проекти оптимізації стану інвестиційної безпеки галузі. Кризовий стан інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі обумовлений впливом таких основних загроз, як падіння платоспроможності населення, згортання книготорговельної мережі, падіння курсу національної валюти, недоступність кредитних ресурсів, електронне піратство, недоавантаження виробничих потужностей поліграфічних підприємств та значний моральний та фізичний знос основних засобів. Програмно-проектна підсистема включає програми оптимізації стану інвестиційної безпеки на внутрішньому та міжнародному ринку та включає набір проектів, спрямованих на нейтралізацію або послаблення впливу загроз.

Література:

1. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія / В.І. Кириленко. — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с. — С. 28.
2. Комарницький І.Ф. Концептуальні основи системи забезпечення економічної безпеки країни / І.Ф. Комарницький, О.С. Саєнко // Науковий вісник Чернівецького національного університету: збірник наукових праць. — Чернівці: ЧНУ, 2009. Вип. 493. Економіка. — С. 21—25.
3. Комеліна О.В. Економічна безпека держави: оцінювання та стратегічні орієнтири забезпечення: монографія / О.В. Комеліна, С.В. Онищенко, А.В. Матковський, О.А. Пугач; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. — Полтава: ПолтНТУ, 2013. — 201 с.
4. Новікова О.Ф. Економічна безпека: концептуальні визначення та механізми забезпечення: монографія / О.Ф. Новікова, Р.В. Покотиленко. — Донецьк: НАН України. Ін-т економіки промисловості, 2006. — 408 с.
5. Портер М. Стратегія конкуренції / М. Портер / Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. — К.: Основи, 1998. — 390 с.
6. Ткач В.О. Механізм формування економічної безпеки країни: монографія / В.О. Ткач. — Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет, 2010. — 271 с.
7. Федоренко Т.О. Нормативно-правове та інституційне забезпечення економічної безпеки в Україні: проблеми та напрями вдосконалення / Т.О. Федоренко / Стратегічна панорама. — 2009. — № 3. — С. 144—147.

References:

1. Kyrylenko, V.I. (2005), Investytsijna skladova ekonomichnoi bezpeky [Investment component of economic security], KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. Komarnyts'kyj, I.F. and Saienko, O.S. (2009), "Conceptual basis of the system of economic security of the country", Naukovyj visnyk Chernivets'koho natsional'noho universytetu: zbirnyk naukovykh prats'. Ekonomika, vol. 493, pp. 21—25.
3. Komelina, O.V. Onyschenko, S.V. Matkovs'kyj, A.V. and Puhach, O.A. (2013), Ekonomichna bezpeka derzhavy: otsiniuvannia ta stratehichni oriientyry zabezpechennia [Economic security of the state: assessment and strategic guidelines for the provision], PoltNTU, Poltava, Ukraine.
4. Novikova, O.F. and Pokotylenko, R.V. (2006), Ekonomichna bezpeka: kontseptual'ni vyznachennia ta mekhanizmy zabezpechennia [Economic security: conceptual definitions and mechanisms of provision], NAN Ukrainy. In-t ekonomiky promyslovosti, Donetsk, Ukraine.
5. Porter, M. (1998), Stratehiia konkurentsii [Competition Strategy], Osnovy, Kyiv, Ukraine.
6. Tkach, V.O. (2010), Mekhanizm formuvannia ekonomichnoi bezpeky krainy [Mechanism of formation of economic security of the country], Dnipropetrovs'kyj natsional'nyj universytet, Dnipropetrovs'k, Ukraine.
7. Fedorenko, T.O. (2009), "Regulatory and institutional provision of economic security in Ukraine: problems and directions for improvement", Stratehichna panorama, vol. 3, pp. 144—147.

Стаття надійшла до редакції 07.07.2017 р.